

Er ref/dnr: N2017/07 438/FF
Vårt dnr: 2018/0015

Näringsdepartementet

Stockholm 4 april

Yttrande över betänkandet Ett land att besöka. En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring (SOU 2017:95)

Riksföreningen har tagit del av rubricerad remiss. Vi vill inleda med att påpeka att utredningen lämnar en hel del förslag som ligger utanför det område föreningen normalt verkar inom. Vi begränsar oss därför till att lämna synpunkter på delar av betänkandet, och vi fokuserar av givna skäl på de delar som handlar om naturturism.

Sammanfattning av Naturskyddsföreningens synpunkter

- Vi tillstyrker slutsatserna och förslagen i betänkandet. I det följande tar vi upp några frågor som engagerar föreningen särskilt.
- Den svenska naturen i allmänhet och de skyddade områdena i synnerhet utgör en tillgång med utvecklingsmöjligheter, inte minst när det gäller en hållbart utformad turism. Detta är generellt sett – och i en internationell jämförelse – ett outvecklat område i Sverige. Utvecklingen har – som vi upplever det - främst drivits framåt av enskilda näringsaktörer, och av branschorganisationen Ekoturismföreningen. Det är därför glädjande att naturturismen har ägnats ett eget kapitel.
- Naturskyddsföreningen instämmer i förslaget till nytt övergripande politiskt mål för hållbar turism och växande besöksnäring, men vill påpeka att hållbarhetsdimensionen ”miljömässig” måste utvecklas, och fyllas med ett konkret innehåll. Turismen medför utan tvekan också belastning på miljön, inte minst genom transporterna. Det är en mycket stor utmaning att göra turismen verkligt hållbar.
- Vi instämmer i att det finns mycket starka beröringspunkter mellan natur- respektive kulturturism, och att det t.o.m. bör övervägas i det fortsatta arbetet att hantera dessa mer integrerat. Det skulle ge större möjligheter att ta till vara synergierna mellan dessa två segment av turismen.
- Vi tillstyrker att en nationell strategi för hållbar turism och växande besöksnäring tas fram, och särskilt att insatsområden naturturism och kulturturism finns med i denna.
- Tillväxtverkets uppdrag inom turismsektorn bör preciseras (jfr. s. 269).
- Vi tillstyrker de fem specifika förslag som ges i avsnittet Naturturism. Vi menar dock att dessa förslag inte räcker, och vill komplettera med följande:
Staten bör ha ett ansvar att på olika sätt underlätta och stimulera en ökad naturturism, såväl i skyddade områden som i naturen generellt. Den offentligt ägda marken utgör en tillgång som ger särskilda möjligheter att utveckla naturturism hand i hand med naturvård. Denna ståndpunkt regeringen själv redan 2002, i skrivelsen En samlad naturvårdspolitik (skr. 2001/02:173). Men det har inte realiserats. Förslaget om att regeringen bör se över Sveaskogs ägardirektiv tillstyrks. Denna översyn måste dock också omfatta en sänkning av statens (ägarens) avkastningskrav på bolaget, till samma nivå som gäller för Fastighetsverket och Fortifikationsverket.

Vidare bör det uttalas att potentialen på Sveaskogs marker ingalunda är begränsade till ekoparkerna. Det bör uttalas att Sveaskog har ett stort ansvar för sitt skogsbruk i anslutning till nationalparker (Tiveden = ett aktuellt exempel) och naturreservat, och att även Sveaskog bör ges i direktiv att börja använda hyggesfria metoder.

- Vi instämmer i att det saknas underlag och kunskap för att fullt ut kunna beräkna natur- och kulturturismens ekonomiska värde för samhället, att detta område behöver förstärkas och konkretiseras (jfr. s. 272).
- Vi föreslår, mot den bakgrund som anges ovan, att regeringen omgående ger Naturvårdsverket i uppdrag att närmare utreda hur skyddade områden, men vid behov även annan värdefull natur, kan bidra till lokal och regional utveckling, framför allt i form av sysselsättning och ekonomi.
- Vi instämmer i att målkonflikten mellan miljö- och naturvård och motoriserad naturturism måste hanteras bättre av samhället (jfr. s. 274).
- Vi instämmer i att samverkans- och avtalsmodeller är en väg framåt för att hantera samarbete mellan fr.a. markägare och turismentreprenörer, men att sådana modeller inte på något sätt får medföra inskränkningar i allemansrätten.
- Vi instämmer i att myndigheterna måste bli bättre på att lyssna på företagen och entreprenörerna (jfr. s. 279). De måste mötas av en inställning från stat och kommun som innebär samma anda som betänkandet, dvs: "natur- och kulturattraktioner" har värden som kan utvecklas och brukas klokt inom detta segment av turismen som på sikt stärker bevarandet och förvaltningen av dessa attraktioner/värden. "Robusta modeller" (s. 280) är en av flera nödvändiga element i en sådan utvecklad inställning och hantering.
- Stat och kommun bör undvika att genom subventioner till naturguidning slå undan benen för privata turismentreprenörer inom detta område. Det finns ett stort generellt värde i att skyddade områden, och annan attraktiv natur och kultur, kan fungera som stärkande av sysselsättning och i förlängningen lokal och regional utveckling (se ovan om uppdrag till NV). Subventionering riskerar uppenbart att försvåra en sådan utveckling.

Specifika och fördjupade synpunkter

Naturskyddsföreningen instämmer i förslaget till nytt övergripande politiskt mål för hållbar turism och växande besöksnäring, men vill påpeka att hållbarhetsdimensionen "miljömässig" måste utvecklas. Så länge detta begrepp saknar ett konkret innehåll så förpliktar och styr det inte. Det är frågan om samma utmaning som finns inom andra sektorer och näringar så som skogsbruk, fiske eller byggande. Tyvärr görs det inte ens ett rejält försök i betänkandet att borra i detta. Vi ser en stark tendens att såväl politiken som myndigheter och näringsliv duckar för denna utmaning; att ge "hållbar" eller "miljömässig" ett konkret innehåll. Det handlar om vilka faktorer som är allra viktigast, och om att formulera principer och kriterier. Det sammanhang (inom turismen här i Sverige) som har kommit längst i detta är kvalitets- och spetsproduktmärkningen Naturens bästa, via de kriterier som har utvecklats där. Betänkandet snuddar vid en rad företeelser (motoriserad naturturism är endast ett exempel) som illustrerar utmaningen. Hur transporterna ska kunna lösas på ett hållbart sätt är ett exempel på en stor hållbarhetsutmaning. Detta måste finnas med i den uppdragsbeskrivning som ske ges för arbetet med en "nationell strategi för hållbar turism och växande besöksnäring".

Redan i skrivelsen En samlad naturvårdspolitik beskrev regeringen en politik om hur naturturism och naturvård kan innebära ömsesidig nytta, och hur regional utveckling och naturvård hör ihop (skr. 2001/02:173, avsnitt 3.6 och 3.9). Föreningen menar att dessa skrivingar i allra högsta grad fortfarande är relevanta. Vi kan dock konstatera att det tyvärr

inte har hänt så mycket på den statliga sidan som vi hade önskat. Bland annat saknas mycket grundläggande data och information om hur dessa olika politik- och samhällsområden samspelar. Föreningen menar att Naturvårdsverket bör ges ett betydligt tydligare uppdrag inom detta område.

Vi föreslår att regeringen omgående ger Naturvårdsverket (NV) i uppdrag att närmare utreda och belysa hur skyddade områden, men vid behov även annan värdefull natur, bidrar – och kan bidra - till lokal och regional utveckling, framför allt i form av *sysselsättning* och *ekonomi*. En sådan redovisning bör utgöra underlag för 1) fortsatt utveckling av förvaltning av skyddade områden, och för 2) utvecklingen av olika näringar, framför allt natur- och kulturturismen. I båda fallen i syfte att kombinationen attraktiv natur/kultur och turism ännu mer kan bidra till lokal och regional utveckling. I dokumentationen bör ingå alla företeelser som på olika sätt kan bidra till lokal och regional utveckling, och som har utgångspunkt i skyddade områden och i förekommande fall värdefull natur.

Redovisningen bör om möjligt innehålla konkreta tal rörande t ex antal besökare, sysselsättning och ekonomi. Redovisningen bör också innehålla konkreta förslag på åtgärder. Den bör uttalat ha avsikten att utgöra underlag för regeringens fortsatta utveckling av för sammanhanget relevanta politikområden, bl.a. den aviserade nationella strategin för hållbar turism. Den liknande studie som har genomförts i Finland beträffande nationalparkernas betydelse i detta sammanhang bör utgöra inspirationskälla (jfr. s. 282). Vad regeringen anförde i ovan nämnda skrivelse bör i aktuella och relevanta delar utgöra utgångspunkt för uppdraget till NV.

Detta föreslagna uppdrag ligger, som vi ser det, helt i linje med vad som anförs på s. 290, nämligen att ”Tydligare och förbättrade förutsättningar för företag inom naturturism bidrar till sysselsättning och företag i hela landet. Framför allt räknar vi med positiva effekter för små företag i landsbygderna i hela landet eftersom många av företagen inom naturturism är små och verksamma i anslutning till natur i landsbygder.” Men det behövs bättre data och underlag som verifierar detta på ett bra och tydligt sätt. Först då kommer vår attraktiva natur och kultur värdesättas på rätt sätt av samhället.

Vi instämmer i att det statliga markinnehavet har en mycket viktig roll i att utveckla det som betänkandet handlar om. Förslaget om ändring i ägardirektivet till Sveaskog instämmer vi därför i. Dessa ändringar bör dock även omfatta en sänkning av statens (ägarens) avkastningskrav på bolaget. Det bör sänkas till samma nivå som gäller för Fastighetsverket och Fortifikationsverket. Det kommer annars inte vara möjligt att bevara de attraktionsvärden - främst från natursynpunkt – som finns på Sveaskogs marker. Ekoparkerna har förvisso en nyckelroll att spela i detta sammanhang, men potentialen på Sveaskogs marker är ingalunda begränsad till dessa. Det bör också uttalas i ägardirektiven att Sveaskog har ett stort ansvar för sitt skogsbruk i anslutning till nationalparker (Tiveden = ett aktuellt exempel) och naturreservat. Vidare bör även¹ Sveaskog ges i direktiv att börja använda hyggesfria metoder, t.ex. just i anslutning till skyddade områden.

Vi instämmer i att stat och kommun bör undvika att genom subventioner till naturguidning slå undan benen för privata turismföretag inom detta område. Guidning inne på naturum är givetvis en annan sak, och fullt rimligt att huvudmannen för respektive naturum kan bedriva. Det finns ett stort generellt värde i att skyddade områden, och annan attraktiv natur och kultur, kan fungera som stärkande av sysselsättning och i förlängningen lokal och regional utveckling (se ovan om uppdrag till NV).

¹ Se uppdrag i dec 2017 till Fastighets- respektive Fortifikationsverket

Detta remissvar har utarbetats av Jan Terstad, chef för Skog- och naturavdelningen på Naturskyddsföreningen på Naturskyddsföreningen, och är förankrat med föreningens generalsekreterare Karin Lexén.

För Naturskyddsföreningen

Stockholm dag som ovan

Johanna Sandahl
ordförande

Jan Terstad
chef för Skogs- och naturvårdsavd.